

نشست

آینده

تعلیم و تربیت

در

ایران

نشست آینده
تعلیم و تربیت
در ایران

تهیه و تنظیم: اداره روابط عمومی و امور بین‌الملل
طراح گرافیک و صفحه‌آرا: مجتبی زند

تهران | خیابان کریمخان | خیابان ایرانشهر | ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش |
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی | کدپستی: ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹ |
تلفن: ۸۸۸۳۱۱۶۱-۹ | نامبر: ۸۸۳۰۹۲۶۵ | سایت: www.oerp.ir

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

نشست

آینده

تعلیم و تربیت

در

ایران

دومین نشست از سلسه نشست‌های آینده روشن با موضوع "آینده تعلیم و تربیت در ایران" با حضور دکتر حسن ملکی رئیس سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، مهندس محمود فرشیدی رئیس اسبق آموزش و پرورش و دکتر مهدی نوید ادهم رئیس سابق شورای عالی آموزش و پرورش، به همت بسیج دانشجویی دانشگاه فرهنگیان استان یزد به صورت مجازی در تاریخ سه شنبه ۴ خرداد ۱۴۰۰ برگزار شد.

در این نشست دکتر حسن ملکی، مسئله تعلیم و تربیت را مهم‌ترین مسئله کشور دانست و بیان کرد:

در نظام اسلامی، تعلیم و تربیت به طور ذاتی در رأس امور قرار دارد. اگر کسی این حقیقت را انکار کند و یا انکار نکند ولی در عمل کوتاهی کند، دچار یک خطای بزرگ در زندگی خود و در ارتباط اجتماعی با دیگران شده است. نظام اسلامی برای تعلیم و تربیت انسان‌ها و برای اینکه بتواند فطرت الهی انسان را از قوه به فعل بیاورد و انسان را به مقصدی که در خلقت برای او تعیین شده نزدیک‌تر کند، قرار داده شده است.

همه سازمان‌ها و نهادهایی که در نظام اسلامی فعالیت می‌کنند قاعده‌تاً و منطقاً باید در خدمت تعلیم و تربیت باشند و نظام تعلیم و تربیت هم باید تلاش کند نیازهای نیروی انسانی متناسب با نظام اسلامی را برای آن‌ها آماده کند. اگر چنین مناسباتی در نظام اسلامی شکل نگیرد و یا ضعیف شود و تعلیم و تربیت در غیر جای خودش قرار بگیرد و سایر امور زندگی جای این مسئله مهم را اشغال کنند و در مدیریت‌ها جای اصل و فرع عوض شود، طبیعتاً آن جامعه مسیر درستی پیدا نخواهد کرد.

روز نهایی شدن سند تحول بنیادین را جشن بگیریم

می‌خواهم به یک تولد بسیار مبارک اشاره کنم که در سال ۱۳۹۰ در نظام تعلیم و تربیت ما رخ داد و آن تولد اسناد تحولی ما، مخصوصاً سند تحول بنیادین آموزش و پرورش بود. بنده فکر می‌کنم که جای دارد در نظام تعلیم و تربیت جمهوری اسلامی ایران، روز نهایی شدن این سند را جشن تربیتی بگیریم و نگذاریم فراموش شود.

بعد نرم‌افزاری آینده تعلیم و تربیت در کشور ما با تدوین اسناد تحولی تا حدود زیادی تحقق پیدا کرد، اگر ما بخواهیم برای آینده روشن در نظام تعلیم و تربیت قدم برداریم، فعلاً نقشه‌ای مطمئن‌تر از اسناد تحولی وجود ندارد. آینده روشن، برنامه روشن می‌خواهد و من اعتقاد دارم که آن برنامه روشن در همین اسناد تحولی وجود دارد.

اعتقاد دارم که اسناد تحولی، شناسنامه فرهنگی و تربیتی جمهوری اسلامی ایران است. قبل از اینکه این اسناد تولید شوند تعلیم و تربیت ما بی شناسنامه بود و هویت نداشت بنابراین باید برای هر حرکت به سوی آینده از این اسناد الهام بگیریم. متأسفانه این اسناد از سوی برخی هنوز خوب فهم نشده است. مشکل اراده و

همت هم داریم ولی معتقدم که هنوز مفاهمه خوب برقرار نشده است و این مهم باید اتفاق بیافتد.

مثالث اسناد، چراغ راه آینده ما خواهند بود

در سال‌های اخیر رهبر معظم انقلاب یک سند دیگری به نام بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی ایران منتشر کردند که این بیانیه از جهت زمانی بعد از اسناد تحولی تعلیم و تربیت است اما از نظر وزانت، فوق آن‌هاست. لذا بنده به بیانیه گام دوم به‌عنوان سیدالاسناد نگاه می‌کنم. بنابراین ما با یک مثالث اسناد، شامل بیانیه گام دوم، سند تحول بنیادین و برنامه درسی ملی، مواجه هستیم که کاملاً با هم گره خورده‌اند و ارتباط معنایی دارند و چراغ راه آینده ما خواهند بود.

ملکی با تأکید بر اینکه ما برای حرکت به سوی آینده روشن، ضعف نرم‌افزاری اساسی نداریم، افزود: ما الآن در عرصه میدان و عمل مشکل داریم. به مردان محکم با اراده‌های قوی نیاز داریم تا بتوانند در میدان و عرصه عمل با الهام از تحول نرم‌افزاری، برنامه عملیاتی طراحی کنند و به سوی آینده روشن حرکت کنند، زیرا ما برای آینده احتیاج داریم که برنامه تحولی نظام تعلیم و

تربیت را در عرصه‌های گوناگون و با توجه به واقعیت‌ها و با نگاه به آرمان‌ها، به وسیله برنامه‌های عملیاتی ساماندهی کنیم.

دولت آینده باید تکلیفش را با نظام تحولی روشن کند

رئیس سازمان پژوهش بیان کرد: در دولت و نظام سیاسی بعدی هر شخصی وزیر آموزش و پرورش شود و مسئولیتی را عهده‌دار شود باید تکلیف خودش را با نظام تحولی در تعلیم و تربیت معلوم کند. اینجا جای تعارف و ابهام‌گویی نیست بلکه جای صریح گفتن‌های برنامه‌ای است.

وزیر آینده آموزش و پرورش باید در قدم اول، برنامه تحولی خودش را برای آینده روشن نظام تعلیم و تربیت مشخص کند و صریح بیان کند که چه برنامه نظری و عملی دارد تا مدار تحول را ادامه دهد.

دومین مسئله‌ای که باید برای آینده روشن تعیین تکلیف شود این است که برای نیروی انسانی و مخصوصاً معلم، چه برنامه‌هایی بناست طراحی شود و به اجرا در بیاید. تا زمانی که نیروی انسانی انقلابی، عالم و متفکر و معلمان با صلاحیت پدید نیایند و تربیت نشوند، سخن گفتن از تحول به طنز شباهت دارد چون تحول به

وسیله آدم‌های تحول یافته اتفاق می‌افتد. همچنین ما به تربیت نسل مؤمن، متفکر، عالم و عامل به اخلاق اسلامی احتیاج داریم. ما برای آینده باید تربیت انقلابی را به طور مشخص در برنامه‌های خودمان تعیین تکلیف کنیم. ما در نظام تعلیم و تربیت‌مان ابعاد گوناگون تربیت از جمله تربیت سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و علمی را داریم ولی بنده اعتقاد دارم که روح همه این‌ها باید تربیت انقلابی باشد. یعنی باید روح انقلابی‌گری درست و منطقی به ابعاد گوناگون برنامه‌های تربیتی دمیده شود که به نظرم این شدنی است.

ویژگی‌های معلم در منظومه فکری تربیت اسلامی

معلم در نظام تعلیم و تربیت اسلامی با معلم در نظام سکولار و غیر اسلامی تفاوت ماهوی دارد، معلم در نظام تعلیم و تربیت اسلامی باید خودش تربیت شده باشد. یعنی اگر فردی خودش تعلیم نبیند و بعد تدریس کند، طبیعتاً خرابی‌اش بیش از آبادانی آن فرد خواهد بود. ویژگی دیگر این است که برای معلم، تربیت مهم‌تر از تعلیم باشد. در حقیقت معلم، مربی است و باید از قوه به فعل آوردن مربی را لحاظ کند و برای این موضوع برنامه داشته باشد.

سومین ویژگی که در منظومه فکری تربیت اسلامی باید به آن توجه کرد و در دانشگاه فرهنگیان باید به این مسئله عنایت داشت این است که روش‌های تربیت دینی باید به طور جد مورد توجه قرار بگیرد. ویژگی چهارم هم این است که با فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی طوری آشنا و مجهز شود که بتواند بر مبنای این فلسفه، روش تدوین کند.

تحول باید به عنوان یک لباس بر تن کل تعلیم و تربیت پوشانده شود

مسئولان تعلیم و تربیت توجه کنند که تحول باید به عنوان یک لباس بر تن کل تعلیم و تربیت پوشانده شود. نگاه یکپارچه به تعلیم و تربیت باید داشت نه نگاه تجزیه‌گرایانه، موردی و مقطعی. تلاش‌هایی در این زمینه صورت گرفته اما بنده تردید جدی دارم که همه ابعاد تعلیم و تربیت نگاه تحولی داشته باشند. ما اگر بخواهیم تحول در تعلیم و تربیت رخ بدهد، این تحول باید طوری به عنوان یک لباس بر قامت تعلیم و تربیت ما پوشانده شود که نه چیزی اضافه بیاید و نه عضوی از نظام تعلیم و تربیت بیرون از این لباس بماند.

اگر در تعلیم و تربیت الگوهای ما عاریتی باشد شکست ما در همان لحظه اتفاق خواهد افتاد. ما الگوها را نمی‌توانیم از این و آن قرض بگیریم. خرد و کلان الگوها باید جوشیده از مسائل بومی خود ما باشد. اما برای اینکه این الگوها را پیاده و تدوین کنیم باید از تجربه دیگران هم بهره‌برداری نماییم.

مقام معظم رهبری فرموده‌اند هر کس که می‌خواهد معلم شود باید از صافی دانشگاه فرهنگیان عبور کند و اگر ما می‌خواهیم این فرمایش محقق شود باید دانشگاه فرهنگیان وسعت پیدا کند. باید وزارت علوم، وزارت آموزش و پرورش و به طور کلی حاکمیت، طول و عرض دانشگاه فرهنگیان را متناسب با انتظارات کنند و این نیاز به بررسی دارد.

فرشیدی: به سند تحول بنیادین خیلی جفا شده است

در بخش دیگری از این نشست، مهندس محمود فرشیدی وزیر اسبق آموزش و پرورش به جایگاه تأثیرگذار و بی‌بدیل معلمان در نظام تعلیم و تربیت تأکید کرد و در ادامه گفت: ما در طول ۴۱ سال اخیر، دو نگاه و دو رویکرد به آموزش و پرورش داشته‌ایم. یکی رویکرد انقلابی بوده که در چارچوب نظام اسلامی و با توصیه معارف دینی و انقلاب ایجاد شده است و انسان تراز اسلام را می‌خواهد تربیت کند. نگاه

دوم هم نگاه غیر انقلابی یا نگاه محافظه کارانه و غربی است. در این چهار دهه یک فضای سنگینی از کشمکش و تنازع بین این دو نگاه وجود داشته است، اگرچه به نظر من اکثراً غلبه با آن نگاه محافظه کارانه و غیر انقلابی بوده و همچنان این تنازع وجود دارد.

من با آقای دکتر ملکی هم صدا هستم که انصافاً نسبت به سند تحول بنیادین به دلیل همان نگاه غیر انقلابی خیلی جفا شده است. برخی از دست اندرکاران سند دیگری که جنبه ملی و غربی داشت، همچنان در سوگ آن سند به سر می‌برند و از هر فرصتی استفاده می‌کنند که سند تحول بنیادین را از کارایی بیاندازند.

وجه تمایز رویکرد انقلابی و رویکرد غیر انقلابی به آموزش و پرورش

یکی از شاخص‌های وجه تمایز این دو نگاه، تربیت معلم است. شهید رجایی می‌فرماید که نقطه آغاز تحول در جامعه آموزش و پرورش است و نقطه تحول آموزش و پرورش، تربیت معلم است. اولین تحولی که در صدر انقلاب انجام شد؛ تحولی بود که در نظام برنامه‌ریزی تربیت معلم انجام شد. رهبر معظم انقلاب نیز برای اینکه قداست دانشگاه فرهنگیان و تربیت معلم را نشان دهند

شخصاً از این دانشگاه دیدار کردند، اما در مقابل، تفکر غیرانقلابی به بهانه‌های مختلف دنبال این است که تربیت معلم را تعطیل کند. به باور بنده، کسانی که مراکز تربیت معلم را تعطیل کرده‌اند امروز باید پاسخگو باشند.

برای اینکه ما بخواهیم در آینده در آموزش و پرورش تحول پیش بیاورد باید سه گروه در این زمینه کار کنند. یکی بحث ستاد است. یعنی دولت تحول‌گرا و جوان‌گرایی که به سند تحول بنیادین باور داشته باشند. گروه دوم، صف است و گروه آخر هم خانواده‌ها هستند. مطالبه مردم از آموزش و پرورش باید در تراز سند تحول بنیادین باشد. با توجه به نظام مردم‌سالاری ما، مجموعه این عوامل می‌تواند آینده خوبی را برای آموزش و پرورش رقم بزند.

نوید ادهم: آینده تعلیم و تربیت در گرو عمل به اسناد تحولی است

دکتر مهدی نوید ادهم رئیس سابق شورای عالی آموزش و پرورش در ارتباط با موضوع نشست بیان کرد: آینده ما باید همان آینده‌ای باشد که در اسناد تحولی از جمله سند تحول بنیادین و بیانیه گام دوم انقلاب تصویر شده است. همه نهادها از جمله نهاد تعلیم

و تربیت باید کمک کنند تا این آینده محقق شود. اصلی‌ترین نهادهایی که می‌توانند این مهم را محقق کنند و انسان را توسعه دهند، نهاد آموزش و پرورش و نهاد خانواده هستند. انسان باید محور تحول باشد. آینده ایران باید بتواند انسان‌های فرهیخته، خلاق، مؤمن و وفادار به ارزش‌های انقلاب را تربیت کند. دستگاه آموزش و پرورش اصلی‌ترین وظیفه را در این زمینه دارد.

ویژگی‌های جامعه آینده ایران

جامعه ما به شدت به سمت عقل و عقلانیت در حال حرکت است. نظام آموزش و پرورش کشور باید بتواند انسان عاقل تربیت کند و تربیت عقلانی باید در اولویت‌های نظام آموزش و پرورش قرار بگیرد. معنویت‌گرایی از دیگر ویژگی‌های آینده است. جامعه آینده، جامعه دین محور خواهد بود. برخلاف همه تبلیغات سوء دشمنان و تئوری‌هایی که می‌پردازند، دین و دین‌خواهی و معنویت‌گرایی در فطرت و سرشت انسان نهادینه شده است.

سومین ویژگی جامعه آینده، تربیت اخلاقی است. جامعه آینده به سمت اخلاق‌گرایی پیش خواهد رفت. هر چند بی اخلاقی‌هایی را در داخل یا خارج می‌بینیم اما آنچه که ما به دنبالش می‌گردیم و

وجود امام زمان (عج) نویدش را می‌دهد جامعه اخلاق‌گرا است. ویژگی چهارم هم حاکمیت فناوری است. فناوری‌ها در زندگی ما بیش از گذشته رخ خواهند داد و بر این اساس ما باید تربیت فناورانه را جدی بگیریم.

در سند تحول به حیات طیبه تأکید شده است. حیات طیبه یعنی یک زندگی خوب و سالم بر اساس ارزش‌های اسلامی. این واژه کلیدی از افتخارات سند تحول بنیادین آموزش و پرورش است. بنابراین بنده عرض می‌کنم که آینده تعلیم و تربیت در ایران باید زمینه دستیابی به مراتبی از حیات طیبه را فراهم کند.

تهران | خیابان کریمخان | خیابان ایرانشهر | ساختمان شماره ۴ آموزش و
پرورش | سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی | کدپستی: ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹
تلفن: ۸۸۸۳۱۱۶۱-۹ | نمابر: ۸۸۳۰۹۲۶۵ | سایت: www.oerp.ir